

УДК 342.5(438)

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА ЯК ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА

Марчук М. І.,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного
і міжнародного права факультету № 4
Харківського національного університету
внутрішніх справ

Анотація: статтю присвячено проблемам ідентифікації Республіки Польща як сучасної демократичної європейської держави. Визначено основні характеристики демократичних процесів у Республіці Польща на сучасному етапі її державного розвитку. Зазначено, що особливості польської демократії обумовили історичні традиції польської демократії, ментальність польського народу, членство в ЄС та інших міжнародних організаціях.

Визначено, що криза мультикультурального середовища Європейського Союзу, посилена ментальними особливостями польського народу, а також безпекові виклики на фоні популістських заяв окремих політичних сил, посилили роль правих сил у польському політикумі. Це мало наслідком приход до влади партії «Право і Справедливість», яка почала проводити часткове згортання ліберальної політики, характерної для ЄС. Такий стан речей був сприйнятий світовою спільнотою як сигнал про можливу кризу демократії у Республіці Польща та підштовхнув ЄС до ініціації санкційних процедур, що лише посилило ступінь напруги усередині польського суспільства та радикалізацію поглядів польської політичної еліти.

Ключові слова: демократія, мультикультуралізм, громадянське суспільство, ринкова економіка, вільна преса, вибори, толерантність.

Аннотация: статья посвящена проблемам идентификации Республики Польша как современного демократического европейского государства. Определены основные характеристики демократических процессов в Республике Польша на современном этапе ее государственного развития. Отмечается, что особенности польской демократии обусловлены ее историческими традициями, ментальностью польского народа, членством в ЕС и других международных организациях.

Определено, что именно кризис мультикультуральной среды Европейского Союза, усиленный ментальными особенностями польского народа, а также вызовы безопасности, на фоне популистских заявлений отдельных политических сил, усилили роль правых сил в польском политикуме. Это имело следствием приход к власти партии «Право и Справедливость», которая начала проводить частичное сворачивание либеральной политики, характерной для ЕС. Такое положение вещей было воспринято мировым сообществом как сигнал о возможном кризисе демократии в Польше и подтолкнуло ЕС к инициации санкционных процедур, что только усилило степень напряжения внутри польского общества и радикализацию взглядов польской политической элиты.

Ключевые слова: демократия, мультикультуралізм, гражданское общество, рыночная экономика, свободная преса, выборы, толерантность.

Annotation: the article is devoted to the issues of identification of the Republic of Poland as a modern democratic European country. The main characteristics of actual democratic processes of the Republic of Poland are researched in the article. It is noted that the historical traditions of Polish democracy, mentality of Polish people, membership in the UN and other international organizations are resulted in the peculiarities of Polish democracy.

The author made a conclusion that the European Union's crisis of multicultural environment, which is confirmed by mental peculiarities of Polish people, and security challenges based on populist statements, awakened the right forces in Polish politics. As a result of this actions the party "Law and Justice" came to power. This party began to curtail liberal politic, which was usual for the EU. This fact was perceived by the international society as the signal about the possible crisis of the Republic of Poland democracy and the appearance of initiative sanctions by the EU. Such conditions made efforts in Polish society and radicalization of views of Polish political elite.

Key words: democracy, multiculturalism, civil society, market economy, free press, elections, tolerance.

Постановка проблеми. Стаття 2 Конституції Республіки Польща 1997 р., передбачає, що: «Республіка Польща є демократичною правовою державою, яка утверджує засади соціальної справедливості» [1]. Такий підхід повністю відповідає світовій практиці конституційного унормування принципів і положень, які покликані сприяти, з одного боку, розкриттю змісту поняття «демократія», а з іншого – забезпеченню практичної реалізації нормативного припису про демократизм влади у конкретній державі.

Дослідження демократичних перетворень, що мали та продовжують мати місце у Республіці Польща, є досить актуальним для України з огляду на обраний нею шлях європейської інтеграції, спільне історичне минуле наших народів, сусіднє географічне положення та подібні соціально-демографічні показники обох цих держав, а також той факт, що Республіка Польща має значний, хоча подекуди й неоднозначний, досвід утвердження надбань європейської демократії.

Стан дослідження. Проблематика ідентифікації Республіки Польща як демократичної держави останнім часом привертає до себе увагу представників не тільки юриспруденції, але й політологів, істориків, а подекуди навіть філософів. У вітчизняній науці конституційного права окремі питання демократичного становлення країн Східної Європи, зокрема, та Польщі, зокрема, досліджували такі знані вчені як М. Баймуратов, М. Кельман, А. Крусян, В. Речицький, В. Ріака, О. Скрипнюк, П. Стецюк, В. Федоренко, В. Шаповал, Ю. Шемшученко та інші.

Проте політичні події 2015–2018 рр. у Республіці Польща майже цілковито змінили не тільки увесь вектор польської демократії, але й його оцінку провідними демократичними країнами сучасності, що вказує на нагальну потребу більш детального дослідження вказаної проблематики засобами саме конституційної науки.

Мета статті полягає у встановленні сучасних характеристик Республіки Польща та ідентифікації її як демократичної держави.

Виклад основного матеріалу. Кожна демократична держава за своїм змістом є унікальним політичним утворенням, у якому класичні риси усталеної демократії поєднуються із самобутніми, що вирізняють саме цю державу та суспільство, яке вона об'єднує, з поміж інших. Частина з цих ознак можна вважати й принципами демократії, котрі завжди мають «державницький» характер і відповідають таким вимогам як: законність, поділ влади, гласність, невтручання держави у приватне життя людей тощо.

Однією із ознак демократичної держави є визнання народного суверенітету, тобто влади народу як верховного носія і джерела державної влади. З цього приводу Конституція Республіки Польща у п. 1 ст. 4 говорить, що «Верховна влада у Республіці Польща належить Народу». Більше того, у Преамбулі до Конституції Республіки Польща йдеться, що «У турботі про існування і майбутнє нашої Вітчизни, віднайшовши у 1989 р. можливість суверенного і демократичного вирішення її долі, ми, Польський Народ – усі громадяни Республіки, ...приймаємо Конституцію Республіки Польща, як базовий документ держави, заснований на повазі свободи та справедливості, співпраці влад, суспільному діалозі, а також засадах субсидіарності, що зміцнює права громадян та їхніх спільнот». Таким чином, саме прийняття чинної Конституції Республіки Польща підтверджує реальність суверенних прав польського народу бути джерелом і носієм верховної влади у державі. Досить цікавим у цьому контексті є той факт, що таким чином саме народ утверджується не тільки як джерело закону (акту державної влади), але й права у цілому, що відповідає характерному для польської правової доктрини широкому розумінню державного ладу, який охоплює існування й позадержавних інститутів (об'єднань громадян, сім'ї, ЗМІ тощо) [2, с. 18].

Будучи носієм і джерелом верховної влади у державі, польський народ виступає як певна неподільна спільнота, сформована із людей, об'єднаних спільним минулим і майбутнім, єдністю цінностей, що не залежать від переконань окремої особи. І саме тому, в управлінні справами в польському суспільстві і державі безпосередньо, через органи самоврядування і через представницькі органи рівноправну участь мають право приймати усі громадяни, а не тільки представники польської політичної еліти.

Рівний доступ усіх до державної влади, відповідно до виборчого законодавства Республіки Польща, передбачає участь у формуванні органів держави, контроль за їх діяльністю, підтримання постійного контакту з ними населення тощо. Конституція Республіки Польща та Виборчий кодекс [3] детально регламентують вибори до палат національного парламенту, до Європейського парламенту, вибори Президента, а також вибори до представницьких органів місцевого самоврядування. Вони закріплюють демократичну процедуру утворення органів держави в результаті конкурентних, вільних і чесних виборів, оскільки саме через змінюваність, підконтрольність і взаємоконтроль у владі та за владою створюються рівні можливості кожного польського громадянина реалізувати свої виборчі права. Хочемо відмітити, що усі останні вибори у Республіці Польща (Президента та Парламенту у 2015 р. та до самоврядних органів у 2014 р.) пройшли досить демократично, хоча і привели до влади представників радикально налаштованих політичних сил та євро скептиків.

Рівень розвиненості демократії безпосередньо пов'язаний з рівнем свободи людини. Цей постулат є основним критерієм цивілізованості правової системи розвинутої демократичної держави і він незмінно пов'язується зі встановленням справедливого громадського порядку в конкретній державі. У Республіці Польща законодавчо він втілюється в засаді рівності всіх перед законом (без відмінностей за ознаками статі, раси, професії, національності та освіти тощо). Хочемо зазначити, що реальна рівність польських громадян ґрунтується на економічній свободі, різних формах власності, рівному доступі до власності та на багатоманітності культурного життя.

Ще одним показником демократичності польської держави є проголошення і реальна гарантованість основоположних прав людини і громадянина, тобто налагодженість юридичних інститутів та юридичних механізмів і процедур дієвого захисту особи від свавілля і беззаконня. Зокрема, II розділ Конституції Республіки Польща «Свободи, права та обов'язки людини і громадянина» гарантує додержання всіх прав людини і громадянина, визнаних нормами демократичної правової держави – особистих, політичних, економічних, соціальних та культурних. Обмеження щодо реалізації конституційних свобод і прав у Республіці Польща відповідно до п. 3 ст. 31 Конституції, можуть встановлюватися лише законом і тільки тоді, коли вони є необхідними в демократичній державі для її безпеки чи охорони громадського порядку, або для охорони навколишнього середовища, здоров'я і суспільної моралі, або свобод і прав інших осіб. При цьому такі обмеження не можуть змінювати сутність вказаних свобод і прав.

Слід також зазначити, що реальна гарантованість основоположних прав людини і громадянина у Республіці Польща досягається завдяки поєднанню зусиль державних правоохоронних та недержавних правозахисних інституцій, а також реальною можливістю звернення польських громадян до міжнародних регіональних інституцій з контролю за дотриманням прав і свобод людини та громадянина і, у першу чергу, до Європейського суду з прав людини та Суду Європейського Союзу.

Одним із визначальних критеріїв демократичності політичної системи Польщі виступає ступінь ефективної діяльності місцевого самоврядування. Інституційне становлення місцевого самоврядування у Польщі було розпочато

переглядом Конституції 29 грудня 1989 р., в якій польська влада відмовлялася від існуючої моделі комуністичного режиму, а основними засадами своєї діяльності проголошувала демократію, верховенство права, громадянські свободи, та найголовніше – впровадження принципу широкого самоврядування – територіального [4, с. 256]. В результаті відновлення місцевого самоврядування в Польщі було встановлено дуалістичний поділ публічної адміністрації на урядову та територіальну. У свою чергу територіальна організація була поділена на три рівні: гміну, повіт та воєводство. Наділення органів місцевого самоврядування статусом юридичної особи забезпечило їм право на володіння майном, можливість формувати власний бюджет, здатність приймати рішення від свого імені й під власну відповідальність. Цим кроком також було унеможливлено вплив центральних органів держави на власні справи територіальних громад.

Ключовими для польської локальної демократії принципами є наявність громадського контролю і політичне рівноправ'я, а також готовність самоврядних органів реалізовувати власну політику з урахуванням громадської думки. Наприклад, у Польщі регламентовано проведення громадських консультацій при ухваленні рішень на місцевому рівні, зокрема і за ініціативою громадських організацій. Це дозволяє більш раціонально використовувати наявні ресурси, уникати місцевих конфліктів, а також підвищує рівень задоволення мешканців діяльністю місцевої влади.

Це одним дієвим механізмом прямої демократії на муніципальному рівні у Республіці Польща є органи самоорганізації населення на рівні місцевих громад. Аналіз особливостей функціонування допоміжних органів, порядок і передумови їх створення вказують на їх похідний, відносно ради гміни, характер. Специфіка цих утворень полягає у забезпеченні зворотного зв'язку у взаємодії самоврядних структур з населенням, у чому й виявляється їхня основна цінність як інститутів демократії [5].

Інструментом, який досить результативно забезпечує участь громадян у процесі реалізації влади як на державному так і на місцевому рівні, виступають і недержавні організації. Їх становлення в Республіці Польща зумовлене підвищенням якості надання соціальних послуг громадянам, ефективністю та оперативністю здійснення відповідних дій. Виконуючи роль «суспільних новаторів, інститутів реалізації рішень та критиків традицій проектування» [6, с. 122] ці структури здатні формувати та реалізовувати альтернативні напрями розвитку спільнот. Станом на початок 2017 р. у Польщі нараховується більше 6 тис. недержавних організацій [7, с. 172].

Трансформація політичної системи в Польщі у постсоціалістичний період, передусім, позначилась на еволюції та плюралізації політико-партійного простору. На теперішньому етапі партійну систему Польщі визначають дві політичні сили – «Право і Справедливість» та «Громадянська платформа», які по чергово впливають на формування уряду. На жаль, політична боротьба між цими партіями після 2015 р., коли до влади прийшла «Право і Справедливість», дещо виходить за межі демократичних процесів, так як їх розуміє сучасна європейська спільнота і, у тому ж числі, й Україна.

Це протистояння одним із наслідків мало політичну кризу між Урядом та Конституційним Трибуналом, яка за висловленнями європолітиків «поступово починає загрожувати демократичному державному устрою Польщі» [8]. Попередження Брюсселя про недопустимість таких «реформ» та можливі санкційні процедури викликало невдоволення зі сторони польської політичної еліти та посилює радикалізацію польського суспільства. Сприяли такій ситуації й ментальні особливості польського народу, засновані на глибоко консервативних соціальних практиках, зокрема традиційна польська амбітність та католицька побожність.

Дослідження перебігу демократичних процесів у Республіці Польща було б неповним без урахування мас-медійної складової діяльності держави і суспільства, оскільки саме сучасні інформаційно-комунікативні технології відкривають нові перспективи зовнішньої і внутрішньої політики, яка взаємодіє з громадянським суспільством, зокрема через мас-медіа, мережу Інтернет, соціальні медіа-платформи, інтерактивну комунікацію тощо. Як зазначає Є. Макаренко, саме свобода мас-медіа стала ключовим елементом демократичності польського суспільства за напрямом євроінтеграції [9].

Входження Польщі до таких європейських організацій як Рада Європи і ЄС зумовило зміни внутрішньої політики держави щодо інформаційної сфери, зокрема щодо побудови вільного відкритого суспільства, впровадження концепції вільного транскордонного обігу інформації, створення незалежних і плюралістичних мас-медіа тощо. Разом із тим, після приходу до влади партії «Право і Справедливість» у 2015 році ми можемо спостерігати зворотні процеси у цій галузі. Так, дискусійним з точки зору демократії, видається польський досвід вирішення питання контролю за державними ЗМІ, опосередкований через прийняття так званого «малого закону про медіа», який перетворив суспільних мовників Польщі на «національні»: зміна статусу передбачила збільшення контролю над медіа. Крім того, влітку 2016 р. Уряд Польщі на підставі окремого закону створив Національну Раду ЗМІ [10]. Рада була наділена правом призначати чи звільняти співробітників національних медіа та контролювати їхню роботу, а також слідкувати за «балансом» тем. Такий підхід цілком закономірно викликає підозри, що реальною метою цієї реформи було і залишається бажання зробити ЗМІ речником режиму.

З цього приводу хочемо зауважити, що такий стан речей, вочевидь, задовольняє як провладні сили так і опозицію, оскільки опозиційні політики збирають політичні дивіденди на критиці утисків свободи слова, а провладним і надалі вдається зберігати свій вплив на суспільне мовлення. Підтверджує цю думку й польський експерт А. Лельбонек: «У Польщі немає загрози демократії, є загроза журналістській об'єктивності» [11].

Наступним критерієм, за яким можна судити про рівень демократичності Республіки Польща, є «ухвалення рішень волею більшості за обов'язкового додержання прав меншості», тобто поєднання волі більшості з гарантіями прав і свобод особи, котра перебуває в меншості – етнічній, релігійній, політичній; відсутність будь-якої дискримінації, що означає утвердження демократії консенсусного суспільства.

У цьому контексті слід вказати, що радикалізація польського суспільства на фоні кризи мультикультуральності та протидії незаконній міграції в ЄС не сприяє утвердженню демократії у Польщі. Підтвердженням цього є сучасна

польська інтерпретація історичних подій періоду Другої світової війни. Так, ухвалений польським парламентом закон [12] стосовно ролі Польщі в ті роки призвів до серйозної кризи у відносинах Польщі з Німеччиною, США, Україною, Ізраїлем тощо. Зауважимо, що з огляду на неоднозначне ставлення до цього акту з боку світової спільноти та національних меншин у самій Польщі, цей закон був переданий Президентом на розгляд Конституційного Трибуналу.

Значний резонанс у польському суспільстві викликала й ініціатива партії «Право і Справедливість» стосовно заборони абортів, підтримана католицькою церквою. Така заборона наразилася на масові протести у всій країні. Вони набували як усталених активних форм, таких як мітинги, демонстрації, так і новаторських – через мережу Інтернет. Із цього приводу одна польська дослідниця стверджує, що у боротьбі з приводу абортів йдеться не про аборти, а про роль церкви в політиці [13]. Така ситуація вочевидь свідчить про падіння довіри польських громадян до Костелу. Факт активної присутності церкви на суспільно-політичній арені самим суспільством сприймається іноді доволі складно. Церкву критикують за те, що непомилність у питаннях віри вона ототожнює з непогрішністю в політичних і соціальних питаннях і втручається в особисте життя громадян.

Досить важливим для демократії у Республіці Польща залишається й питання взаємної відповідальності держави і громадянина. Відповідальність польської держави, у цьому випадку, виражається у недопущенні свавілля (зокрема з боку державних органів і їх посадовців) щодо громадянина, у вимозі утримуватися від вчинення дій, що порушують права і свободи людини, тобто у забезпеченні законності. Сфера взаємодій між державою та людиною в Польщі у період після 2015 р. також викликає певні роздуми про межі контролю держави за людиною та його глибину, адже майже одночасно із «малим законом про медіа» влада розробила закон, яким змінювався порядок стеження за громадянами. Він впорядкував доступ спецслужб до телекомунікаційних даних громадян. Тепер, з дозволу суду, силовики отримали дозвіл на стеження, прослуховування, вивчення кореспонденції, доступ до пошти та отримання даних із будь-яких носіїв (зокрема комп'ютерів і телефонів) та можуть стежити за особами протягом 18 місяців. Закон набув чинності у лютому 2016 р. [14].

У червні того ж року запрацював ще один закон, пов'язаний із діяльністю спецслужб. Це так зване «антитерористичне законодавство» [15]. Цей документ дозволив затримувати осіб на 14 днів (замість 48 годин раніше) за згодою суду. Представити обвинувачення спецслужби можуть навіть на 14-й день. Змінилися правила діяльності правоохоронців у зоні, де визнано терористичну загрозу. Так їм дозволили цілодобово проводити обшуки та затримувати підозрілих осіб: їх помешкань, одягу, особистих речей та території, де людину затримано. Раніше силовики могли це робити із шостої ранку до десятої вечора. На це потрібен лише наказ прокурора. Іноземців, які, на думку правоохоронців, загрожують безпеці Польщі чи її громадян, можуть негайно депортувати із країни. Введено обов'язкову реєстрацію телефонних карток тощо.

Прийняття цих законів можна сприймати двоюко. З однієї сторони державні органи отримали можливість більш дієво реагувати на терористичні виклики та інші злочинні загрози. З іншої ж – йдеться про те, що в умовах радикалізації суспільства ці силові засоби цілком можуть стати елементом тиску на усіх, хто знаходиться в опозиції до чинної влади чи не відповідає певним уявленням більшості про межі самовираження, перетворившись на інструмент переслідування чи, в гіршому випадку, репресій.

У цьому зв'язку слід також зауважити, що й будь-яка пересічна людина (навіть не громадянин Польщі) відповідає перед іншими людьми і державою за додержання законодавчо встановлених заборон і виконання обов'язків. Основним арбітром у можливих конфліктах між державою і громадянином є незалежний і демократичний суд, який на даний час в Польщі також знаходиться на стадії реформування, що також не сприяє усталеності польської демократії.

Підвівши ризику під усім вище сказаним, можемо констатувати, що польська демократія навряд чи зруйнується через теперішні виклики, оскільки у цій державі у наш усе ще зберігається рівновага між державною владою та політичною свободою громадян та їх об'єднань і, при цьому, загальна атмосфера у польському суспільстві залишається відкритою й вільною. Разом із тим, окремі дії з боку польської влади, на наше переконання, дійсно не відображають ліберальні цінності Європейського Союзу, членом якого Республіка Польща залишається й досі, незважаючи на політичну риторіку. І це, у свою чергу, не може не викликати занепокоєння, адже радикалізація поглядів, політичний популізм, повернення до ідей національної держави, як доводить історія, є далеко не кращими способами вирішення соціальних та політичних протиріч.

ЛІТЕРАТУРА

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dziennik Ustaw, 1997. nr 78. poz. 483.
2. Kuciński J. Wołpiuk W. Zasady ustroju politycznego państwa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku. Warszawa, 2012. 468 s.
3. Ustawa «Kodeks wyborczy» z dnia 5 stycznia 2011 r.: tekst ujednolicony. Dziennik Ustaw, 2018. poz. 754.
4. Байрак С. Місцеве самоврядування Республіки Польща: особливості становлення та засади функціонування. *Studia politologica Ucraino-Polona*, 2013. Вип. 3. С. 255-262.
5. Байрак С. Політична участь громадян Республіки Польща на рівні місцевого самоврядування. «Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації», 2013. № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/1100>.
6. Гладій В. Місцеве самоврядування як ресурс політики євроінтеграції: досвід Вишеградської групи та перспективи України: дисертація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/03/dis_hladiy.pdf.
7. Зеленько Г. «Навздогінна модернізація»: досвід Польщі та України. Київ: Критика, 2003. 215 с.
8. Конституційний суд Польщі паралізований – комісар Ради Європи. «Європейська правда», 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.euointegration.com.ua/news/2016/02/12/7044777/>.
9. Макаренко Є. Інформаційна демократія у стратегіях зовнішньої і внутрішньої політики Республіки Польща. Міжнародні відносини: Серія «Політичні науки», 2017. № 13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3153.

10. Ustawa «O Radzie Mediów Narodowych» z dnia 22 czerwca 2016 r. Dziennik Ustaw, 2016. poz. 929.
11. Рак Р. У Польщі немає загрози демократії, є загроза журналістській об'єктивності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/u_polshhi_nemaye_zagrozi_demokratiyi_je_zagroza_zhurnalistskiy_obyektivnosti_n1381266.
12. Ustawa «O zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o grobach i cmentarzach wojennych, ustawy o muzeach oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary» z dnia 26 stycznia 2018 r. Dziennik Ustaw, 2018. Poz.369.
13. Grzymala-Busse A. «Why would Poland make its already strict abortion law draconian?», Washington Post, April 18, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/04/18/>.
14. Ustawa «O zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw» z dnia 15 stycznia 2016 r. Dziennik Ustaw, 2016. poz. 147.
15. Ustawa «O działaniach antyterrorystycznych» z dnia 10 czerwca 2016 r. Dziennik Ustaw, 2016. poz. 904.

УДК 342.821

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Гудзь Л. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
і муніципального права
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Градова Ю. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного
і муніципального права
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: у статті досліджено правоохоронну діяльність поліції у сфері забезпечення виборчих прав громадян України та запропоновано напрями вдосконалення взаємодії між виборчими комісіями та структурними підрозділами поліції України.

Ключові слова: вибори, виборче право, забезпечення виборчих прав громадян України, правоохоронна діяльність, правоохоронні відносини, поліція, виборчі комісії.

Аннотация: в статье исследована правоохранительная деятельность полиции в сфере обеспечения избирательных прав граждан Украины и предложены направления совершенствования взаимодействия между избирательными комиссиями и структурными подразделениями полиции Украины.

Ключевые слова: выборы, избирательное право, обеспечение избирательных прав граждан Украины, правоохранительная деятельность, правоохранительные отношения, полиция, избирательные комиссии.

Annotation: the article investigates the law enforcement activities of the police in the field of ensuring the electoral rights of Ukrainian citizens and proposes ways to improve the interaction between the election commissions and the structural divisions of the police of Ukraine.

Key words: elections, the right to vote, providing of the right to vote of citizens of Ukraine, law enforcement activity, law enforcement relations, police, election committees.

Перш ніж давати характеристику правоохоронної діяльності поліції у сфері забезпечення виборчих прав громадян України, необхідно розглянути поняття та ознаки правоохоронних відносин та правоохоронної діяльності.

Із приводу цього слід зазначити, що, на думку І. Сердюка, правоохоронні відносини мають свою специфіку, і це знаходить свій прояв у таких ознаках: 1) вони виступають своєрідним способом (засобом) здійснення правоохоронних функцій держави; 2) вони виникають переважно в інтересах не уповноваженої сторони, а в інтересах суспільства, держави, а також осіб, чії права потребують захисту чи відновлення з боку держави, що виступає їх гарантом; 3) вони мають владний характер, а отже, за своєю природою є управлінськими; 4) вони пов'язані з реалізацією санкцій правових норм, а тому є настільки важливими, що мають форму процесуальних правових відносин, зміст яких є «суто юридичним»; 5) правовою основою їх виникнення є не лише передбачена законом норма права, яка вказує на вид і межі юридичної відповідальності, але й правозастосовний акт охоронного